

corpus *IV* bladen vooraf die nu verdwenen zijn²⁹; op f. Ia stond de eigendomsaantekening: *Desen boeck hoerdt toe suster mari van bijlaer alias anthonis*; de kopiïste daarentegen maakte zich niet bekend: *Bid voer dij dit heeft ghescreuen want sij is arm in doechden gebleuen* (f. 100v). Wellicht brachten Delftse clarissen, die in 1573 door de Geuzen uit de stad werden verdreven en een toevlucht vonden bij hun medezusters te Antwerpen, het hier besproken handschrift met zich mee: het is nl. gebonden bij *Een schriftuerlijck ghebedenboeck gheheeten De Christelijcke Practijck van bidden ...* Door broeder Peeter van Slupick bijder Goude, minderbroeder te Delft tot die Clarissen, Thantwerpen, Jan van Ghelen, s.d. (approbatio: 1561)³⁰.

LIT. – D. A. STRACKE, *Middelnederlandsche gebeden*, Ons geestelijk erf, [18]/1, 1944, p. 244-258 (p. 246 en 257-258: uitgave van f. 92v-94r, p. 252-257: uitgave van f. 96v-100v). L. MOEREELS, "Wat de liefde Gods can bedryven". *Een reeks merkwaardige geestelijke brieven van een onbekend Westvlaams schrijver*, l.c., 22, 1948, p. 124-125: betr. vooral f. 44v-46v, 66r-67r, 67r-73r (opgelet, de auteur verwijst naar de misleidende oude foliëring!). D. A. STRACKE, *Vereering van het Heilig Aanschijn in de Nederlanden*, l.c., [19]/1, 1945, p. 242-243: betr. f. 45v-46v (opgelet, de auteur verwijst naar de misleidende oude foliëring!). ID., *Over het: "Ave mundi salutare"*, in *het Diets*, l.c., 24, 1950, p. 409-419: betr. f. 34r e.v. ID. *Bijdrage tot de Middelnederlandse devotie: de Vreugden en Weeën van Maria*, l.c., 26, 1952, p. 16-20: uitgave van f. 3v-9r, p. 126-129: uitgave van f. 89v-92v (betr. niet hs. Neerl. 17), p. 133-140: uitgave van f. 9v-16v.

Neerl. 22 (olim 22, *M6*, *M10*). GEBEDEN EN OEFENINGEN. – Oost-Nederland (Limburg), einde 15de - begin 16de eeuw.

INHOUD. – [1] F. 1r-20v Gebeden tot de H. Drieuldigheid: f. 1r-7v *Hier beghint een schoen ghebet vander heiliger drieuldicheit* (GHebenedijt ghelaut ende gheert sijstu heilighe drieuldicheit Ghewaer ewighe gotheit / PRIMS, p. 3-5), f. 7v-13r *Dit is een mynlicke meditacie tot onsen lieuen here ihesum xpristum* (Evangelische Peerle, dl. I, kap. 20; LIEFTINCK, p. 163, Ltk. 324 sub f. 96'; MEERTENS, VI, p. 50, nr. 14 sub 22)³¹, f. 13r-16v *Een schoen gebet vander heiliger drieuldicheit* (O Ghenadige heilige drieuldicheit enige gotheit Got ende here scepper hemelrijcs ende eertrijcks ende al dat bynnen is), f. 16v-20v *Een schoen gebet vander heiliger drieuldicheit* (O Hoghe gloriose heilighe drieuldicheit vader soen ende heilige geest Een mynlick got in drien personen Ic laue dy ende benedie dy in dijnre gotlicker ewiger guetheit). [2] F. 20v Gedichtje (O mensche aensich tot alre tijt waertoe dat ghi geschapen sijt Dit corte leuen is saen gedaen Dan salmen loen nae den werken ontfanen). [3] F. 21r-37r *Hier beginnen deuote ghebeden totten herten ons lieuen heren Ende is ghedeylt op elken dach*

²⁹ In antwoord op mijn brief van 29 april 1986 aan de Boekbinderij Schrijen te Sittard met het verzoek mij een verslag van de restauratie te laten geworden, deelde de h. Peter H. J. M. Schrijen mij mede: "Het waren destijds kostenoverwegingen die ertoe leidden de rapportage en beschrijvingen zo beperkt mogelijk te houden" (brief van 5 mei 1986).

³⁰ B. DE TROEYER, *Bio-bibliographia Franciscana Neerlandica saeculi XVI*, I. *Pars biographica*. De auteurs van de uitgegeven werken, Nieuwkoop, 1969, p. 248-252; II. *Pars bibliographica*. De edities, 1970, p. 268, nr. 437 (met vermelding van het handschrift).

³¹ *Die grote euangelische Peerle ...* Nv eerstwerf in dye druck gebracht door die Cathuser tot Cuelen [Broeder Dierick Loer], Antwerpen, Henrick Peetersen van Middelburch, 1537, f. [Dii]r-[Diiij]r. Zie ook L. REYPPENS & J. HUYBEN, *Nog een vergeten mystieke grootheid: de Schrijfster der Evangelische Peerle*, Ons geestelijk erf, 2, 1928, p. 363.

vander weken. [4] F. 37r-38v *Dese v pater noster ende gebeden salmen den sonnendaechs lesen* (IC byd v lieue here doer dat baermhertige opslaen uwer heiliger ogen opten berouwigen sundighen menschen in uwen leuen). [5] F. 38v-39v *Op die v synne* (O <I> Hesus xpristus suete mynner der syelen Die aen te roepen biste inder noet uwer kijnder als een guedertieren vader). [6] F. 39v *Dit sijn drie gebe <den >*³². [7] F. 40r-61v *Een deuote oeffeninge totten ix choren der engelen als men totten heiligen sacrament sal gaen* (O Ghi heilighe engelen Ic arme creatuer byd v oetmodelick dat ghi van mijne wegen Mit alle den crachten die ghi van got ontfangen hebt v keren wilt totter heiliger drieuoldicheit). [8] F. 62r-72r *Gebeden na de H. Communie: f. 62r Een schoen gebet na der ontfenckenisse* (PRIMS, p. 142-143), f. 67v *Naeder ontfenckenisse gebet* (Sijt willicomen alre suetste here ihesu xpristi mijn alre liefste vriend ende alle dat mijn herte verurouwen mach), f. 70v-72r *Nae der ontfenckenisse gebet* (PRIMS, p. 151). [9] F. 72v-85v *Dese nae gheschreuen nutte ghebeden salstu eyschen witten wonden ons heren ihesu xpristi ... Ende salste daer sueken die heylsame salue die dijn wonden genese* (het 'Cuelsche' Pater Noster ter ere van de Vijf Wonden / REYNAERT, p. 73, hs. 209 sub f. 45v). [10] F. 85v-89r *Men lest soe wie dit gebet deuotelick lest die verdient iijc iaer aflaits vanden saligen paus petrus Ende oec van xxx bisscoppen die daer toe gegeuen hebben elck xxx dage aflaits* (WEest gegruet O keyserlicke hoeft mijns lieuen heren ihesu xpristi mijns ghesontmakers / ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 109, nr. 24 sub f. 103r). [11] F. 89r-89v *Een schoen gebet totten aensicht ons l <ieuen > heren* (= *Salve sanctam faciem nostri Redemptoris* / BOOT, p. 362-363 en WEBBER, p. 501 met variërend explicite). [12] F. 90r-113r *Hier beghint die croen ons lieuen heren Ende is ghedeylt op elken dach vander weken* (ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 94, nr. 22 sub f. 48v). [13] F. 113r-118r *Een schoen ghebet vander passien ons lieuen heren ende wie dattet ynnichlicken lest heuet alle den aflaet van romen van colen ende van trier* (ACHTEN-KNAUS, *Dt.-Ndl. Gebetb.*, p. 96, nr. 22, sub f. 129r). [14] F. 118r-119v *Een schoen gebet van onsen lieuen heer* (HEer ihesu xpriste Ic danck ende laue dy der mynnen dattu voer ons mensche woldes werden). [15] F. 120r-125r *Een schoen ghebet vanden zueten naem ihesus ende heuet gemaect een edel doctoer geheytent vincencius* [Ferrerius, o.p. († 1419)] (PRIMS, p. 19-21). [16] F. 125r-129v *Soe wie dit gebet ynnichlick lest voer hem seluen of voer sijn vrienden die en sal got niet onghetroest laten* (VAN HEEL, p. 171, nr. 8). [17] F. 129v *Een bedruet mensche sal dit ghebet ynnichlick lesen voer een crucifix* (O Lieue here siet aen mijn armoede ende bangicheit ende tribulacie daer ic mede beuangen bin). [18] F. 130r-141v *(Een schoen gebet tot onsen lieuen here om een salighe vre der doot te vercrijgen* (O xpriste toecomende richter der werlt Die van der hoger woeninghen der hemelen neder biste ghestegen). [19] F. 141v-148v *Een schoen gebet van der passien ons heren* (O Alre mylste here ihesu xpriste mylde barmhertige got Mijn scepper ende mijn verloeser ende mijn ewich behalder). [20] F. 149r-156r *Hier beghinnen ander half hondert grueten tot onser lieuer vrouwen der hemelscher keyserinnen* (MEERTENS, VI, p. 134, nr. 26 sub 29). [21] F. 156r-167v *Twee Maria-gebeden: f. 156r-161^av* (MEERTENS, VI, p. 24, nr. 7bis sub 7c; PRIMS, p. 177-179), f. 161^av-167v (PRIMS, p. 164-166). [22] F. 168r-215v *Hier beginnen die hondert artikelen vander passien ons heren Ihesu xpristi* (= Henricus Suso, *Die hondert betrachtunge* / proloog ontbrekt). [23] F. 215v-217r *Dit gebet heeft die heilighe bischop Sancte Augustinus gemaect ende geconfirmeert Ende diet alle daghe leest myt enen pater noster ende aue maria Die verdient telcken mael xl daghe aflaits Ende hij en sal nyet steruen in sijnen sonden* (O Ongemeten guetheit gads aensiet mij onsalighe mensche

³² Deze gebeden ontbreken.

mytten oghen uwer vaderlicker barmherticheit). [24] F. 217r-217v *Des morgens totter glorioser heiligher drieuoldicheit* (LOf ende glorie sy der moghentheit des vaders Die die werlt van nyet geschapen heuet). [25] F. 218r-230v *Hier begynt die vijpsalm vanden heiligen sacrament* (PRIMS, p. 114-118). [26] F. 230v-232v *gebet vanden heiligen sacrament* (PRIMS, p. 138). [27] F. 233r-264v Gebeden tot verschillende heiligen: f. 233r *Van sancta Ursula* (O Heilige ende salige doechter des ouersten conincs ende wtuercoren bruu des sceppers hemelrijcs ende eertrijcs schoen vruchtbaer olyue), f. 233v *van den xi^m meechden* (O Edel bruiten gads ic bid v weest mijns gedachtich Ende en laet v niet onwert wesen dat teiken mynre armoede), f. 235r *van sancta Barbara der ioncfrouwen* (LIEFTINCK, p. 195, Ltk. 349 sub f. 159'; PRIMS, p. 232), f. 238r *van sancte peter* (PRIMS, p. 213-214), f. 239v *van sancte peter* (O Here sancte peter wtuercaeren apostel xpristi ghi becandet den soen gads sprekende du bist xpristus des leuendigen gads soen), f. 240v *van sancte Andrias* (GOD gruete v heilige apostel sancte Andrias wtuercaeren van onsen lieuen here Ende van hem ierst gerope), f. 241v *Van sancte Jacop die mynre* (GOD gruete v gloriose mynlike apostel sancte Jacop die mynre Ic bid v om die sunderlinge gelijcheit uwes gemynden sceppers), f. 242r *Van sancte Mathias den apostel* (O Mathias alre genadicste apostel ende vrient ons lieue here des almechtigen gads behuede myn ziel ende mijn licham), f. 244v *van sancte Thomas den apos <tel>* (PRIMS, p. 215-216), f. 247r *Totten herten Augustinus* (ACHTEN-KNAUS, *Di.-Ndl. Gebetb.*, p. 260, nr. 64 sub f. 360r), f. 249v *van sancte Iheronimus* (PRIMS, p. 220-221), f. 252r *Van sancte Cornelius* (O Cornelius heilige martelar xpristi Du die hier opter eerden hebste geweest een heilich paus gade den here seer bequaem), f. 254v *Van sancte Hubert den biscop* (INDESTEGE, p. 201; PRIMS, p. 222), f. 255r *van sancte Gregorius* (WEest gegruete heilige vader sancte Gregorius een alre suetste orgel des heiligen geestes), f. 256r *Van sancte Nycolae* (PRIMS, p. 221), f. 257r *Van sancte Seruaes* (WEest gegruete O salige biscop sancte Seruaes ghi sijt van groter werdicheit ende mach bij gade want hij semde v enen sonderlingen sloetel wtten hemel), f. 258r *van sancte Gelis* (PRIMS, p. 223), f. 259r *van sancte Joseph* (O Du alre salichste vrient gads sancte Joseph om sunderlinghe vordel der heilicheit mit welken du wtuercoren biste), f. 259v *vanden heiligen iij conyngen* (O Heilighe drie conyngen Jasper Melchior ende Balthasar Ick beuel v alle drie sunderlinge mijn lijf ende mijn ziel mijn guet ende mijn eer in v gewalt / PRIMS, p. 225), f. 261v *van sancte Job* (PRIMS, p. 223), f. 262v *van sancte Clemens* (O Here du heues dijnne heilige mertelar sancte Clemens een woeninge gegeuen inden meer), f. 263r *van sancte Quijrinus den Marschael* (O Heilige matelar ende vrient gads sancte quijrinus In uwen handen beuel ic huden mijn ziele ende mijn licham Mijn synne <n> mijn waerden ende al mijn werken mijn noetdruflicheit).

BESCHR. – Papier (perkament : f. 1, 10, eerste schutblad achterin); [2] + 264 + [3] bladen (tussen f. 161-162: f. 161^a); blad en bladspiegel resp. 100 × 71 mm en 67 × 45/46 mm; één kolom; littera bastarda (vanaf f. 218r duidelijk een andere hand); krachtens één geïdentificeerd watermerk, b.v. op f. 222 en 230 (een kan met één oor en met een van een fleuron voorziene kroon³³), einde 15de - begin 16de eeuw. Initiaalversieringen: – a. vier tot elf regels hoge blauwe initialen, opengewerkt met geometrische motieven en aan de binnen- en buitenzijde met rood dito penwerk (f. 73r, 130r, 218r: purper) versierd (de versiering van de letters op f. 1r, 40r, 130r en 168r is met uitzondering van het letteroog op de twee l.g. folia nagenoeg dezelfde); veelal zijn de omtreklijnen boven, links en rechts boogvormig afgelijnd, al dan niet met fijne haarlijntjes bezet; in andere gevallen staan op de raakpunten van die booglijnen

³³ C. M. BRIQUET, *Les filigranes*, IV, nr. 12640.

halve bolletjes, eveneens van haarlijntjes voorzien; vanop een dopje aan beide hoeken van de linkeromtreklijn ontspringen krullijnen tot in de marge; enkele opvallende ornamenten: op f. 21r is de letter rechts achtereenvolgens met kolven en booglijnen afgebied, op f. 90r werden in het rechterbuitenbeen vijf met stippels bezette harten onder elkaar uitgespaard; op f. 113v, 120r, 125v (zonder buitenpenwerk) en 149r zijn de letters opengewerkt met langgerekte S'en in spiegelbeeld; – b. andere initialen zonder binnen- en buitenpenwerk (overwegend blauw, twee tot vijf regels hoog) zijn eenvoudig opengewerkt o.m. met de voornoemde S'en (f. 37r, 86r, 89r, 156v, 217r, 235r, 238r, 256r); twee rode O-lombarden, twee regels hoog, vertonen links en rechts een uitgespaard oogje (f. 49r, 249v). In 1938 was het handschrift zonder band. De huidige band, donkerbruin gemarmerde perkaline op kartonnen borden, is vóór juni 1941 aangebracht, want op de voorzijde van het tweede 'moderne' schutblad voorin noteerde D. A. Stracke: *Een dubbel? afschrift v.d. hs. berust in 't archief* [handtekening] *5/6/41*³⁴. Achterin op de voorzijde van het eerste schutblad, een ingeplakt erg zwaar stukje perkament dat waarschijnlijk als omslag heeft gediend, schreef de vroeg-20ste-eeuwse bezitter met inktpotlood: *P. Jos Jansen | Pastoor | Geisteren* (Geysteren in het Land van Kessel, prov. Nederlands-Limburg)³⁵.

LIT. – D. A. STRACKE, *Een devote week-oefening tot het H. Hart van Jesus*, Ons geestelijk erf, 12, 1938, p. 195-208: uitgave van f. 21r-37r³⁶. ID., *Over het Cuelsche Pater Noster*, Prosper Verheyden gehuldigd ter gelegenheid van zijn zeventigsten verjaardag 23 October 1943, Antwerpen, 1943, p. 83-99: uitgave van f. 72v-85v. ID., *Vereering van het Heilig Aanschijn in de Nederlanden*, Ons geestelijk erf, 19/1, 1945, p. 238: uitgave van f. 89r-89v, p. 239. St. AXTERS, *De Zalige Heinrich Seuse in Nederlandse handschriften*, Heinrich Seuse. Studien zum 600. Todestag (1366-1966), ed. E. M. FILTHAUT, Köln, (1966), p. 350: betr. f. 168r-215v. ID., *Bibliotheca Dominicana Neerlandica (1224-1500)*, Louvain, 1970, p. 188: betr. f. 168r-215v, p. 276-277: betr. f. 120r-125r (Bibliothèque de la Revue d'histoire ecclésiastique, 49).

Neerl. 23 (olim *23, Q*). GEBEDEN EN OEFENINGEN. – Brabant, einde 15de eeuw, ca. 1500 en ca. 1515.

INHOUD. – [1] F. 1r-1v *Regula et vita caste virginis Cecilie hec fuit scilicet secundum litteras sui nominis septem habens rubricas* (Cilicio et ieiunio membra virginea domare. sensus quoque interiores et exteriores a carnis petulancia et delectamentis refrenare). [2] F. 1v-3r *Dese navolghende puntkens metter herten ouerdacht dicwile ende metten monde ghesproken sijn van wonderlijcker grooter cracht Bernardinus oefeninghe* voor elke dag van de week (O Suete here jhesu xpriste doet mi v minne vierichlijc. suetelijc wijselijc ende sterkelijc Amen). [3] F. 4r-41r *Henricus Suso, Honderd Artikelen van de Passie* (redactie VI volgens DOLCH, p. 76). [4] F. 42r-53r *Vander passien ons heren des vrydages* (Om dat vten heileghen leuen ons heren ihesu xpristi ende wt sijnre

³⁴ Er bestaat van dit handschrift inderdaad een dubbel afschrift van de hand van B. Spaapen, s.j. († 1977): een transcriptie in machineschrift met doorslag, voorlopig bewaard als hs. 423.

³⁵ J. W. W[OLTERS], *Recherches sur l'ancien Comté de Kessel et sur l'ancienne Seigneurie de Geysteren*, Gand, 1854.

³⁶ De mededeling op p. 195 dat de 'korte' *Doornen Croon* uit dit handschrift in *Die dorne Croene ons Heeren*, ed. D. A. STRACKE, Antwerpen, 1929 p. 10-11, 18-29 (Bloemen van Ons geestelijk erf, 4) werd gepubliceerd is foutief. Het betreft integendeel de uitgave van de 'lange' *Doornen Croon* uit hs. M5 (heden voorlopig hs. 26, f. 127r-135r) in het voornoemde werk (p. 11-15, 30-53) Geen van beide redacties is trouwens in het hier besproken handschrift vertegenwoordigd.

van zijn zeventigste verjaardag, o.l.v. E. Cockx-Indestege & F. Hendrickx, dl. 1, Leuven, 1987, p. 72-74 (met literatuuropgave). J. DESCHAMPS, *De Middelnederlandse vertalingen en bewerkingen van de "Hundert Betrachtungen und Begehungen" van Henricus Suso*, Spiritualia Neerlandica: opstellen voor Dr. Albert Ampe S.J. hem door vakgenoten en vrienden aangeboden uit waardering voor zijn wetenschappelijk werk, o.l.v. E. Cockx-Indestege, J. Deschamps, F. Hendrickx & P. Verdeyen, Antwerpen, 1990, p. (206)-(212). J.B. OOSTERMAN, *Pronkzucht en devotie: de overlevering van de gebeden in het Gruuthusehandschrift*. Een zoet akkoord: middeleeuwse lyriek in de Lage Landen, o.l.v. F. Willaert, Amsterdam, 1992, p. 188, 195-196, 204.

De volgende handschriften worden hier gegroepeerd behandeld, uitsluitend in functie van de vergelijking der Middelnederlandse redacties van H. Suso's Honderd artikelen. Om deze reden wordt hier afgeweken van de strikt chronologische volgorde waarin de beschreven documenten elkaar opvolgen.

11.b. HENRICUS SUSO, *Hundert Betrachtungen und Begehungen*, Middelnederlandse vertaling van W. Jordaens' Latijnse vertaling; andere teksten (gebeden en oefeningen). Oost-Nederland (Limburg), eind 15de - begin 16de eeuw.

Papier (f.1, 10 en eerste schutblad achterin van perkament), (2)-264-(3) bladen (tussen f. 161-162: 161a), blad 100 x 71 mm, bladspiegel 67 x ca. 45 à 46 mm, één kolom, 16 regels; littera bastarda (vanaf f. 218r° een andere hand). Moderne donkerbruin gemarmerde perkaline-band (vóór 1938 zonder band); platkernen van karton; doorlopende schutbladen van sprenkelmarmerpapier. Uit het privé-bezit van "P. Jos Jansen | Pastoor | Geisteren" (een 20ste-eeuwse aantekening in blauw inktpotlood de voorzijde van het eerste achterschutblad, een ingeplakt erg vuil stukje perkament dat waarschijnlijk als omslag heeft gediend).

UFSIA, *Ruusbroecgenootschap, hs. Neerl. 22*
(olim 22)

Hoger hebben we reeds gemeld dat dat de Groendendaalse regulier Willem Jordaens de *Honderd artikelen* van Suso in het Latijn heeft vertaald. Dit gebeurde niet op basis van de originele Duitse tekst — die hij blijkbaar niet kende —, maar wel lag de voornoemde Zuidnederlandse bewerking, waarvan hij verkeerdelijk dacht dat ze onveranderd het Duitse origineel weergaf, hieraan ten grondslag. J. Deschamps, die een omvangrijk artikel heeft gewijd aan de Middelnederlandse vertalingen en bewerkingen van Suso's passieoverwegingen, heeft dit duidelijk gemaakt op grond van de structurele en inhoudelijke verschillen c.q. overeenkomsten resp. met de Duitse en Zuidnederlandse tekst. Evenwel wordt deze vertaling van Jordaens, die nochtans in de historische bibliografieën gekend is als de vertaler van enkele Ruusbroec-traktaten in het Latijn, nergens daarin vermeld. Wel wordt hij in de prologen van verschillende handschriften genoemd als de vertaler van de *Centum mediationes*.

Ook in het hier besproken handschrift, waar die *honderd artikelen vander passijen ons heren Ihesu xpristi* voorkomen op f. 168r°-215v°, analyseert J. Deschamps minutieus hoe de smeekbeden, de collecten en de artikelen zich

tegenover elkaar structureel en inhoudelijk verhouden, een verhouding die overeenstemt met de Latijnse vertaling, alsook welke de verschillen zijn (proloog, tijdstip waarop de artikelen dienen te worden gebeden). Zoals in Jordaens' Latijnse vertaling wordt ook in deze overzetting Suso niet genoemd, maar omschreven als een "deuoet broeder vander prediker orden in sweden"; in de Latijnse vertaling staat *sueuia*, dat zowel Zwaben als Zweden (gebruikelijker *Suecia*) kan betekenen, wat bewijst dat de vertaler niet wist wie de auteur was. Deze vertaling verspreidde zich niet alleen in de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden, maar ook in het Duitse grensgebied. [F.H.]

F. HENDRICKX, *De Middelnederlandse handschriften van het Ruusbroecgenootschap te Antwerpen (Eerste deel)*, Miscellanea Neerlandica: opstellen voor Dr. Jan Deschamps ter gelegenheid van zijn zeventigste verjaardag, o.l.v. E. Cockx-Indestege & F. Hendrickx, dl. 1, Leuven, 1987, p. 85-88 (met literatuuropgave). J. DESCHAMPS, *De Middelnederlandse vertalingen en bewerkingen van de "Hundert Betrachtungen und Begehungen" van Henricus Suso*, Spiritualia Neerlandica: opstellen voor Dr. Albert Ampe S.J. hem door vakgenoten en vrienden aangeboden uit waardering voor zijn wetenschappelijk werk, o.l.v. E. Cockx-Indestege, J. Deschamps, F. Hendrickx & P. Verdeyen, Antwerpen, 1990, p. (212)-(225).

11.c. HENRICUS SUSO, *Hundert Betrachtungen und Begehungen*, vernoordnederlandste en bijgewerkte Zuidnederlandse bewerking; andere teksten (gebeden). Noord-Nederland, begin 16de eeuw.

1. — Papier, (1)-179-(1) bladen, 119 x 92 mm, bladspiegel 92 x 68 mm, één kolom, ca. 20 regels; één hand (littera bastarda). Negentiende-eeuwse kartonnen band van geel-zwart sprenkelmarmerpapier; rug van donkerbruin vlekkenmarmerpapier in zes velden verdeeld (onderste veld zeer smal) door een lineair patroon in goudstempeling; twee lederen schildjes met titel in goud-druk boven elkaar in tweede rugveld: oorspronkelijk GEESTELICK | BOEKSKE op orangerode achtergrond en er bovenop GETIJDEN | BOEKJE | 15E EEUW, heden gelost; gele geverfde snede met blauwe spikkels.

UFSIA, *Ruusbroecgenootschap, hs. Neerl. 8*
(olim 13)

2. — Papier (f. 1, 37, 142 van perkament), 245 bladen (rechterhelft van f. 242-245 weggevretten door de vochtigheid), 132 x 98 mm, bladspiegel ca. 104 x ca. 75 mm, één kolom, 19 regels; littera bastarda door minstens twee handen gebruikt (1ste hand: f. 1r°-102v°, f. 142r°-184r° waarvan f. 175v°-176r° met een wisselende ductus; 2de hand: f. 103r°-141v° en f. 184v°-245v° met een wisselende ductus). Oude zwartgeworden stugge perkamenten band op karton met ingeslagen platten, voorplat grotendeels en achterplat met rug volledig losgekomen van het boekblok. Uit het bezit van "Jahans SLeeris" in een 19de-20ste-eeuwse potloodaantekening in de ondermarge van f. 113r°.

UFSIA, *Ruusbroecgenootschap, hs. Neerl. 17*
(olim 17)

Wat de *Honderd artikelen*-redacties in deze beide handschriften, resp. f. 66r°-83v° (begin ontbreekt) en f. 37r°-56v°, betreft, heeft J. Deschamps aangetoond dat zij niet een onafhankelijke tweede Middelnederlandse bewerking zijn, maar een bewerking die op de oudste Middelnederlandse bewerking, de zgn. Zuidnederlandse bewerking, teruggaat. Ook hier onderzoekt hij de verschil-